

УДК 007 : 304 : 070

ЖАНРОВІ ГРАНІ БІОГРАФІЧНОГО ДИСКУРСУ В СУЧАСНІЙ ПЕРІОДИЦІ

ХАРИТОНЕНКО Олена, к. філол. н., доц.

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, вул. Тургенєвська, 8/14, м. Київ-54, к. 8-13, 01054, e-mail: zhurnalistyka@ukr.net

У статті праналізовано жанри біографічного спрямування рубрики «Сімейний альбом України» веб-проекту «Україна Incognita». Біографія описується як метажанр, який реалізується в жанрових моделях статті, есе, життєвої історії, біографічного, портретного, проблемного, подорожнього нарисів, інтерв'ю та моноінтерв'ю. Йдеться також про асимілювання наукових, літературно-художніх, мемуарних, документальних різновидів біографіки й просопографії сучасною журналістикою, зокрема, про використання таких жанрів, як стаття, матеріали біографії, лист, мемуари, спогади, щоденник.

Ключові слова: біографістика, біографіка, просопографія, біографія як метажанр, жанрові різновиди біографічного дискурсу в публіцистиці.

Вступ. Публікації, які, так чи інакше пов'язані з висвітленням біографій наших предків і сучасників, постійно друкуються на сторінках періодичних видань. Час від часу, під тиском історичних і соціальних чинників, вони то актуалізуються, то відходять на периферію, однак постійна потреба публіцистики в «олюднені» описуваних реалій життя суспільства робить біографічний дискурс стабільно затребуваним.

У сучасній науці сформувалися різні підходи до визначення жанрового потенціалу біографічного тексту. Так, М. Воронова тлумачить біографію і як невід'ємний предмет опису в межах різних публікацій, і як цілком самостійний жанр: «Біографія може бути матеріалом, на основі якого творяться наукові й документальні тексти, і самим текстом, який має свої закони творення. Можливість використання біографії (фактів життя) певної особи як основи для певного жанру (портрета, нарису, есе) не позбавляє жанр біографії його самодостатності» [1].

Як цілком самостійний жанр, біографія розглянута і в дослідженні І. Аньеса. За його твердженням, біографія це «портрет цілого життя людини... Тут важливо відстежити визначальні факти,

які стали віхами на життєвому шляху, вписуючи їх у контекст... Стиль написання <біографії> може бути «сухим», з наведенням голих фактів, або ж, навпаки, її можна писати як оповідання, з залученням цитат та цікавих історій» [2, с. 315].

Н. Торкут, В. Марінеско, аналізуючи біографічний дискурс, пропонують розглядати біографію як метажанр, оскільки твори біографічного характеру пишуться в різних жанрах і «біографічна модальність суттєво впливає на природу» цих жанрів [3, с. 5].

Цілком погоджуємося з останнім твердженням. На наш погляд, «самодостатність» біографії, як її визначають І. Аньєс і М. Воронова, реалізується не в усіх видах літератури однаково. У межах наукової чи довідкової літератури, безумовно, так. Однак у публіцистиці – навряд чи. Причина проста: «сукупність фактів життя людини», викладених переважно в хронологічній послідовності, тобто «суха» біографія, може зацікавити лише дуже мотивованого читача дослідника або людину, яка хоче отримати довідку. Натомість пересічний читач періодичного видання майже гарантовано втратить цікавість до такої публікації на третьому абзаці: «нанизання» фактів життя людини (наприклад, «герой вступає... записується... захищає... очолює... відвідує... створює... приймає рішення...») неминуче зумовлює трудність сприймання, подолати яку без навичок і потреби глибокого занурення в текст доволі складно. Якщо ж писати біографічний твір із «залученням цікавих історій», «як оповідання», то вона й стане оповіданням, чи репортажем, чи нарисом. Єдиний виняток – коротка біографічна довідка. Вона може бути сприйнята належним чином як доповнення до основної публікації в межах добірки.

Таким чином, у публіцистиці твори біографічного спрямування потребують вираження свого змісту через уже сформовані жанрові моделі, пристосовані до сприймання масовим читачем. А отже, вони неминуче реалізуються в формах, уже адаптованих до читацьких смаків (наприклад, нарису, інтерв'ю, репортажу тощо). Це зумовлює, у свою чергу, «мімікрію» як самого біографічного дискурсу, так і тих жанрів, у межах яких він починає функціонувати.

Сьогодні в науці дедалі більше з'являється публікацій, присвячених вивченню біографіки (у тому числі, і жанрових різновидів творів біографічного спрямування) у науковій і художній літературах. Щодо журналістики, то, на наш погляд, жанровий потенціал біографічного дискурсу, попри велику кількість праць, в яких описуються нариси, портрети, біографії, окреслений недостатньо.

Мета статті – систематизувати подані в наукових джерелах уявлення про різновиди журналістських жанрів, в яких, так чи інакше, проявляється біографічний дискурс; проаналізувати жанрову палітру рубрики «Сімейний альбом України» веб-проекту «Україна Incognita».

Джерельну базу дослідження становлять фундаментальні розвідки, присвячені питанням теорії та практики журналістської діяльності І. Аньєса, В. Здоровеги, М. Кіма, І. Михайлина, О. Тертичного, наукові публікації з жанрології, зосереджені на трансформації жанрів нарису, портрета, біографії в літературі різних видів: «Жанрова природа нарису як предмет дослідження сучасного журналістикознавства», «Проблема жанрового інваріанта нарису в теоретичному і практичному дискурсі журналістики» (С. Белькова), «Портрет і біографія. Гранична сутність жанрів», «Сучасна портретистика. Проблема жанру» (М. Воронова), «Жанр нарису на рубежі століть у ситуації трансформації соціокультурної парадигми», «Своєрідність нарисового жанру та його співвідношення з іншими документальними жанрами», «Внутрішньожанрова типологія нарису» (О. Гусєва), «Поняття «наукова біографія» у теорії та практиці історико-біографічних досліджень» (С. Ляшко), «Літературна біографія як жанрова модель: особливості еволюції, атрибутивні та модусні ознаки» (В. Марінеско), «Трансформація портретного нарису на сторінках жіночих видань» (Т. Стрижевська), «Біографістика як метажанр: спроба теоретико-літературної ідентифікації феномена» (Н. Торкут і В. Марінеско), «Наративні особливості художньо-біографічної прози: автор і читач» (Т. Черкачина). Долучені також праці в галузі української біографістики: «Біографічна інформація як об'єкт соціальних комунікацій сучасного суспільства» (Ю. Вернік), «Світоглядні засади розвитку української біографістики та формування національних ресурсів біографічної інформації ХХІ століття» (О. Попик), «Просопографічний портрет особистості у контексті сучасних завдань біографічних та історичних досліджень» (І. Старовойтенко).

Об'єктом вивчення обрана рубрика «Сімейний альбом України» веб-проекту «Україна Incognita» (газета «День»). У ній розміщені публікації, присвячені опису життєвого шляху як відомих, так і пересічних українців. У фокусі уваги редакції маловідомі, замовчувані сторінки історії окремих сімей, доля яких вписана в «життепис» всієї країни. Оскільки рубрика існує протягом багатьох ро-

ків (тут викладені матеріали, починаючи з 1999 р. і до сьогодні) і абсолютно вся свідомо зорієнтована саме на біографічний контент, вона є хорошим прикладом розмаїття жанрів біографічного дискурсу в публіцистиці.

Методи дослідження. Для досягнення визначеної у статті мети використовувався комплекс методів. Для виявлення типових прикладів жанру застосовувався метод відбору. Методи типологічного аналізу, зокрема зіставлення, аналогія, систематизація, узагальнення, дали змогу описати основні ознаки жанрів біографічного спрямування і вибудувати класифікацію жанрів сучасної публіцистичної біографіки.

Результати й обговорення. Як зазначає В. Попик, «від останніх десятиліть ХІХ ст. українська... біографіка впевнено розвивалася як багатожанровий... різноманітний за проблемно-тематичним спрямуванням потік публікацій» [4, с. 19].

На сьогодні в науковій літературі виділено й описано певні жанри, безпосередньо чи опосередковано дотичні до біографічної публіцистики.

Біографія – публікація, в основу якої покладена розповідь про визначальні факти життя людини.

Нарис – «жанр, у якому досліджуються реальні життєві явища через людські долі та характеристики з метою впливу на соціальну практику...» [5, с. 245]. Загалом, за віднесеністю до певного виду літератури нарис може бути літературним (белетризованим) і публіцистичним (документальним), науково-публіцистичним, науково-художнім.

У найпоширенішій класифікації публіцистичних нарисів їх поділяють на портретні, проблемні й подорожні. До них долучаються також нарис-розслідування, політичний, судовий, ліричний, побутоописовий, побутовоописовий сатиричний, нарис-сповідь, моральноописовий (наступник фізіологічного), етнографічний, літературно-критичний. Виокремлюють також нарис газетний і журнальний, безадресний і адресований, нарисовий цикл. Серед них значне місце займають і ті, які належать до біографічного дискурсу: біографічний, портретний, ювілейний, портретно-проблемний, психологічний.

Портретний нарис, або портрет – «публікація з описом зовнішності та очевидних рис героя»; жанр, через який «газета оповідає про чоловіків і жінок, відкриває головного героя, невідомі сторінки його життя, дозволяє проникнути до його приватного

простору... Портрет спрацьовує однаково добре як для відомих публічних осіб... так і для невідомих» [2, с. 314].

У науці портрет розглянуто як один із різновидів нарисів (портретний нарис) або ж як цілком самостійний жанр. На користь останнього твердження наводяться такі аргументи, як наближення до групи аналітичних жанрів і наближеність до жанрів репортажу, інтерв'ю та ін. [1]. На наш погляд, належність до художньо-публіцистичних жанрів не означає брак аналітики, а розмитість жанрової структури – універсальна тенденція сучасної публіцистики. Саме тому портрет і портретний нарис ми вважаємо синонімами.

За об'єктом опису М. Воронова виокремлює літературний (про творче обличчя якогось письменника), політичний, історичний, культурологічний, соціологічний, побутовий (характеристика простої людини) портрети.

І. Аньєс подає такий перелік різновидів портретів, як ідентифікаційна картка, некролог, портрет-репортаж, портрет-інтерв'ю, портрет-розслідування, портрет-порівняння, фотоальбом [2, с. 315–316].

Ідентифікаційна картка – коротка публікація, що містить найважливішу, цікаву з огляду на поточні події інформацію про особистість і посилання на документи.

Некролог – біографія, що оприлюднюється після смерті героя.

Портрет-репортаж – розповідь про героя, яка створюється під час зустрічі з ним.

Портрет-розслідування – матеріал, в якому розкриваються за допомогою знайдених журналістом багатьох джерел маловідомі факти життя і образу героя. На наш погляд, це визначення неповне, оскільки новизна фактичного матеріалу, кількість та розмаїтість джерел його отримання ще не роблять розслідування розслідуванням. Ці риси притаманні й репортажу, і статті, і нарису. Акценти в портреті-розслідуванні, очевидно, повинні робитися на самому процесі розслідування, пошуку цих джерел. Крім того, велику роль відіграватиме фактор недоступності, закритості, прихованості джерел.

Портрет-інтерв'ю – публікація, в якій «за допомогою зустрічі або діалогу з головним героєм ми намагаємося висвітлити, вписати в поточний контекст його особистість та провідні лінії сюжету» [2, с. 315].

Портрет-порівняння публікація, яка містить порівняння кількох осіб за їхніми типовими характеристиками.

Фотоальбом – «рідко вживаний, дуже жвавий та приємний... тип портрета. <Має на меті> «оживити» людину із застосуванням серії фотографій, що показують різні етапи або моменти її життя та діяльності, з власними коментарями особи або з поясненнями журналіста» [2, с. 315–316].

Інші види літератури також мають розгалужену систему жанрів біографічного спрямування. Їх теж варто мати на увазі, оскільки вони, так чи інакше, «втягуються» в поле журналістики і наявні в засобах масової інформації.

Наукова біографія – тип твору, в якому 1) розкривається біографія людини науки, вченого. Такі біографії поділяють на біографії фізиків, хіміків, інженерів, лікарів, філософів, природознавців – за галузями знань. Є навіть термін «інтелектуальна біографія» (для вчених гуманітарного спрямування), яка протиставляється «науковій біографії» (для вчених природничих галузей знань); 2) біографія будь-якої особи, незалежно від сфери діяльності, описана за допомогою сукупності способів і методів власне наукової організації знань [6, с. 26]. Щодо останнього тлумачення, то йдеться про біографії вченого, письменника, художника, державного діяча, мандрівника тощо.

Основні риси наукової біографії: ґрунтується на документальній базі, на джерелах; є результатом використання методів наукового дослідження; містить оцінку наукової творчості (для біографій вченого); проектується на аналіз розвитку конкретної галузі науки в певний період (теж для біографії вченого) [6, с. 30].

Види наукових біографій: біографія особистості (відомості про час і місце народження, освіту, походження та родинні впливи, риси характеру та приватного життя науковця); професійна біографія (позиції дослідника в академічних структурах, його професійна діяльність і стосунки в межах наукового співтовариства); бібліографічна біографія (аналіз праць автора, історія їх створення, аналіз джерельної бази, техніки та методології дослідження, поняттєвого апарату та міждисциплінарних зв'язків); ситуаційна біографія або біографія середовища (обставини та умови соціально-економічного та політичного життя суспільства і доби, в яку жив і працював учений) [6, с. 34–35]. Виокремлюються також індивідуальна, колективна, історична, контекстуальна, екзистенціальна, модальна, кар'єрна біографії.

Літературна біографія, як і біографія наукова, описується в двох значеннях: 1) біографія письменника; 2) «життєпис відомої

історичної персони, зроблений іншою особою з опорою на документи, свідчення і соціокультурні та історичні факти того часу. Таким творам притаманне глибоке занурення в духовний світ зображуваної особи, а також поєднання вимислу і домислу, але здебільшого в тій мірі, в якій вони не спотворюють конкретно-історичний фактаж» [7, с. 61].

За своїм змістом літературна біографія може бути повною або частковою, суто фактографічною чи зі зверненням до творчої спадщини протагоніста; змістово-сисловою або формалізованою. Вона також визнається канонічною, реальною, альтернативною, фіктивною (за правдивістю відтворення образу протагоніста); сюжетно-подієвою чи асоціативно-психологічною (за композицією).

Атрибутивними ознаками жанрової моделі літературної біографії є реконструювання життєвих колізій певної особи на фоні історичного контексту, сюжетність, залучення різних наративних алгоритмів, наявність вимислу, документальність, присутність автора (інтерпретація фактів життя протагоніста на основі авторських світоглядних позицій) [7, с. 61].

У межах художньо-біографічного дискурсу виокремлюються такі жанри, як біографічний роман, роман-сповідь, роман-есе, роман-пошук, біографічна повість, повість-есе, повість-подорож, епістолярна повість, апокрифічна біографічна повість, біографічний роман-пошук, іманентна біографія.

Мемуари – це тип твору, в якому в художній формі, з залученням справжніх документів певного часу, зафіксоване від першої особи (учасника або свідка) суб'єктивне осмислення певних історичних подій. У «біографії наратив структурується навколо постаті протагоніста, а в мемуарах – навколо зовнішніх, як правило, масштабних історичних подій, до яких протагоніст був певною мірою причетний» [7, с. 61].

Загалом, у межах різних видів літератури виокремлюються і описуються в науці такі жанрові різновиди: 1) довідкова література біографічна стаття-довідка; 2) наукова література монографія, біографічна стаття, матеріали до біографії (препринт), бібліографія; 3) публіцистика біографічний нарис (історичний, актуальний; формальний, літературно опрацьований), проблемний нарис, портретний нарис (різновиди – побутовий, психологічний, морально-повчальний, політичний, літературний, науковий, культурологічний, судовий, ювілейний), некролог, подорожній нарис, інтерв'ю, репортаж, розслідування, лист до редакції, фотоальбом; 4)

художня література роман, повість, оповідання, нарис, есе, сценарій; 5) мемуарна література щоденник, спогади, мемуари, лист; 6) релігійна література (літургійна): житіє (агіографія), мартиролог; 7) документалістика списки осіб, зводи, записи в метричних книгах і офіційних документах.

Ми назвали ті жанри біографічного спрямування, які вже окреслені в науці. Однак це далеко не весь жанровий потенціал публіцистичної біографіки. Проаналізуємо, які жанри використані в «Сімейному альбомі України» веб-проекту «Україна-Incognita».

Перш за все, розглянемо жанрові моделі, які або не згадуються в наукових джерелах взагалі, або дуже побіжно: біографічна стаття, біографічне есе, життєва історія.

Один із провідних жанрів «Сімейного альбому України» це біографічна стаття. В основі публікацій цього типу, як і в інших, виклад біографії протагоніста, однак, разом із тим, є й елементи, які формують і підкреслюють суто аналітичну складову: авторська новизна в частині інтерпретації фактів життя героя (наприклад, «знайшов чимало не відомих раніше подробиць»), опис усних і письмових джерел отримання інформації («звіряюсь із цими матеріалами», «відкриваю справу», «зустрівся і поспілкувався», посилення на книги і дисертації), система доказів і аргументацій («це твердження доводить»), наявність полеміки («шануючи прагнення... радимо спиратися передусім на документи»).

Наведемо приклади біографічних статей. У публікації «Феномен Мацієвича» йдеться про відомого українського винахідника, інженера, авіатора. Однак основне завдання, яке поставив перед собою журналіст С. Грабовський, це спростування того, що Левко Мацієвич був «російським достойником», брав участь в організації російської партії есерів. Тож вся розповідь підпорядкована тому, щоб окреслити український вектор діяльності одного з перших авіаконструкторів: участь в українофільських гуртках, ставлення до українства, української мови тощо («Насправді ж Мацієвич належав до того кола діячів, які створювали громадські й політичні українські структури на початку ХХ століття, а Батьківщиною вважав Україну»).

Показовою для ілюстрування цього жанру є й стаття про родину Алчевських «Багаті, але чесні (Уроки для сьогодення)», також авторства С. Грабовського. Основна проблема, на якій фокусується автор (і це прямо декларується в підзаголовку), парадоксальність ментальної, національної самоідентифікації харків'ян: «Для бага-

тьох сучасних харків'ян, які звикли вважати, що вони майже Росія... приклад Алчевських показує зовсім іншу парадигму розвитку того ж таки Харкова. Українці тут... можуть бути по-справжньому елітою не лишень художньо-мистецькою... а й бізнесовою, громадською, політичною». Доведенню цієї тези підпорядкований не лише виклад фактів біографії протагоністів, але й уся композиція твору. Спочатку йдеться про подружжя Алчевських – Олексія і Христину, та їхніх дітей – Григорія, Івана, Христю. Потім описується місто – Харків кінця XIX і початку XX ст. – як осередок українства. Маємо ситуацію, коли біографічний дискурс у публікації є, і доволі значущий, однак він не самодостатній, а використовується частково як доказ висунутої на початку автором тези.

Таким чином, описані публікації не можуть розглядатися як суто біографія, портрет, життєва історія чи нарис, оскільки основним предметом опису в них є не стільки, або не тільки життєвий шлях людини, а проблема, пов'язана з вивченням чи осмисленням біографічних фактів. Крім того, композиція, зав'язана на висуненні ключової тези, системі її доведення і формулюванні висновків, за своєю природою наукова і генетично пов'язана з жанрами наукової біографії та наукової дослідницької статті. Асиміляція цих жанрових моделей журналістикою відбувається на рівні стилю – використання художньо-публіцистичних засобів виразності мовлення. Хоча й тут інколи помітні ще суто наукові мовні кліше: «характерною творчою рисою...», «подібні витяги з творів свідчать», «письменник створив яскраве епічне полотно подій» (публікація «Сава Божко» О. Голобородька).

Зазначені риси жанрової моделі аналізованих публікацій відповідають загальноприйнятим у журналістиці дефініціям статті. Так, І. Михайлин зазначає: «Стаття [будується] на аналізі проблем. Факти в ній відіграють ілюстративну, службову роль. Предметом статті є проблема» [8, с. 381]. В. Здоровега (з посиланням на О. Кузнецову) подає таке визначення: «Стаття – це синтетичний жанр журналістики, в якому журналіст, використовуючи палітру інформаційних, аналітичних і художньо-публіцистичних методів з явною перевагою аналітичних, досліджує актуальну соціальну проблему, щоб показати явище, його причини і наслідки для вдосконалення життя» [5, с. 196].

У жанрі біографічної статті в «Сімейному альбомі України» написані «Любий Ігнатіус», «Софрон Круть та Дніпрова Чайка», «Сава Божко: від степів – до моря», «Коване листя Вадонів», «Ле-

генди та факти закарпатського відгалуження роду Ільницьких», «Під чужими мундирами – українські серця». Сюди ж належать генеалогічні розвідки про славетні роди, наприклад, Кошиців, Симириєнків, Скоропадських та ін.

Цікавий і доволі перспективний у межах публіцистичної біографіки жанр – біографічне есе. До нього належать такі тексти: «Берегиня пам'яті роду Симириєнків», «Мій щоденник, започаткований 12 грудня 1942 року», «Про службу батько згадував із болем», «Горині... Богдан... 80...», «Особистий відгомін війни».

«Есей, – зазначає І. Михайлин, – жанр, у якому вільно, не обов'язково вичерпно, але виразно індивідуально трактується певна подія, явище, проблема чи тема, а публіцистична суб'єктивність сягає апогею» [8, с. 383]. Визначальні ознаки публікацій у цьому жанрі: підвищена суб'єктивність автора, його роздуми (часто такі, що базуються на парадоксах мислення) як предмет презентації, вільна композиція, опора на культурний контекст, брак задекларованих висновків, провокування читача до розмірковувань на певну тему.

На прикладі кількох текстів спробуємо показати, як «працює» описана модель у межах біографічного дискурсу. Публікація «Мій щоденник, започаткований 12 грудня 1942 року» Л. Іваненка містить есеїстичну «провокацію» в самій назві: читач налаштовується на те, що матиме справу з щоденниковими записами, однак поступово, читаючи, усвідомлює, що щоденник тут не жанр, а образ, «головний герой» твору. На початку автор вдається до спогадів про тяжкі дні евакуації своєї сім'ї з Бердичева до російського с. Махровка під час наступу німців у 1941 р. Згадується, що в 1942 р. він почав вести щоденник. Авторські рефлексії щодо того, які саме епізоди потрапляли до зошита, непомітно підводять читача до кульмінації твору.

Спочатку зазначено: «у щоденнику я нотував не перебіг історичних подій, а побутові колізії». Однак згодом автор зважується на зізнання, яке докорінно змінює тему твору: «Із часом я дорослішав, у щоденнику почали з'являтися сповідальні сентенції. Пригадую, я виростав палким радянським патріотом. Доктор Геббельс та його колеги... вміли забивати памороки! Коли на думку в тебе спадає одне, а з вуст злітає щось цілком інше». Читач дізнається також, що, відчуваючи фальш, яка постійно просотувалася в нотатки, хлопець спалив записник. Таким чином, тема жаху війни, на яку підсвідомо був налаштований читач спочатку, і яка таки висвітлена, «проростає» в тему спорідненості фашистського і радян-

ського тоталітарних режимів, які провокували до нещирості, самоцензури, щоденного насильства над своїм «я». Щоденник тут – це символ приватності, яка нівелювалась системою. У публікації це сюжетотвірна деталь, завдяки якій автору вдається різнопланово, багатогранно змалювати епоху.

Доволі цікавий приклад біографічного есеїзму представлений у творі «Про службу батько згадував із болем». Послідовно подані три короткі, ескізні біографії різних людей, спільними для яких були лише 1927 р. народження і 1944 р. мобілізації – порадянськи жорстокої «спокути» за перебування на окупованій території. Автор не робить майже ніяких висновків, лише на початку і в кінці твору натякає на схожість ситуацій: війна «тоді» порівнюється з сучасною («Три чоловіки... і їхня молодість, обпалена війною. Доки ж так буде?»). А ще він згадує про те, що вбити молоду людину можна за одну мить, а щоб виростити її, потрібні десятиліття. Епізоди й авторські роздуми «нанизуються» один на одного, відкривають тему за темою (жахіття війни, жорстокість наказів радянського командування, непродуманість військових операцій, повторюваність історичних колізій), провокують до зіставлень і роздумів, які читач має зробити цілком самостійно.

Інші зазначені публікації відносимо до есе через довільність композиції («перескакування» з теми на тему) та постійну присутність автора в структурі оповіді: автор згадує про себе, розповідає про свої зустрічі, знахідки, рефлексує: «мав щасливу нагоду познайомитися», «спробував розшукати архіви», «мені здається», «мені сподобалося», «знав особисто». Йдеться не просто про суб'єктивізм, а про уявний авторський діалог, який він вибудовує з минулим. Так, у публікації «Горині...» читаємо: «Я народився у малому полтавському селі... Понад півстоліття тому мені було неповних 4 роки, коли у серпні 1965 року галичанин Богдан Горинь... вже був засуджений».

На наш погляд, роль есе в публіцистичній біографіці неможливо недооцінювати. Воно дає читачеві не тільки і не стільки знання, а емоційний стрес, бажання замислитися. У ньому згладжені всі труднощі сприймання біографічного тексту (він тут не самодостатній, поданий фрагментарно) і закладені мотивації до його опанування.

О. Гусева, наприклад, розмірковуючи про сучасні трансформації публіцистичних жанрів, зазначає, що, завдяки посиленню ролі есеїстичності, сповідальності, автобіографізму вони отримують

ють «новий імпульс до свого подальшого функціонування в межах і журналістики» [9, с. 66]. Публіцистика таким чином, перестаючи соромитися своєї сутності, має всі шанси виконувати своє пряме завдання «вплив на громадську думку і суспільну свідомість» [5, с. 223].

Ще один жанр, активно використовуваний у «Сімейному альбомі України», – це життєва історія (історія з життя) – тип твору, в якому за допомогою всіх засобів художнього відображення дійсності, наявних у публіцистиці, висвітлюється епізод чи кілька епізодів із життя звичайної людини. У цьому жанрі написані «За Україну, за її волю», «Коротка аргентинська історія», «Лист до тата», «Пам'яті героїв, або історія моїх батьків», «Як врятували доньку Горліса-Горського», «Як український лікар Калюжний попередив епідемію».

На жаль, цей жанр рідко згадується в наукових працях, а дарма. Ми вже намагалися привернути до нього увагу в статті «Життєва історія як жанр сучасної публіцистики: види, структура, особливості редагування».

Основні ознаки цього жанру такі: зосередження уваги на життєвих колізіях біографії звичайної людини; висвітлення не всієї біографії, а одного чи кількох нетипових, яскравих, унікальних епізодів; часткове використання художньо-публіцистичних засобів побудови тексту і організації мовлення (наприклад, сюжетність, літературність композиції – від зав'язки до кульмінації і розв'язки, наявність художніх деталей, вибудовування характеру персонажів, наявність діалогів і мовленнєва характеристика персонажів, емотивність авторського мовлення); моралізаторський, повчальний потенціал, який закладений в самій обраній для розповіді історії і нерідко – у авторських ліричних відступах і висновках (наприклад, у публікації «Я пам'ятаю ті жахливі роки» читаємо: «Для чого згадувати минуле, тим паче таке сумне?... Для того, щоб, по-перше, цінувати своє сьогоднішнє життя. А по-друге, щоб не піти тією ж помилковою дорогою»).

Те, що фіксується в життєвій історії, зазвичай не може бути предметом ні портрета, ні нарису, ні статті, ні інших традиційних жанрів журналістики. На відміну від решти публікацій біографічного спрямування, життєва історія взагалі не містить узагальнень. Її предмет – у чистому вигляді просто нетривіальні епізоди життя нікому не відомих людей – цікаве джерело для осягнення маловивчених фактів історії. Значущість тут у новизні, приверненні уваги до того, на чому раніше не наголошували.

Так, у публікації «Дитячі спогади моєї мами про 29 вересня 1941 року» прямо заявлено: «після смерті мами серед чернеток випадково трапилося записане мною з її слів, як мені здається, цінне свідощтво про ранок... того самого дня масового розстрілу в Бабиному Яру». Насправді, те, що деякі єврейські сім'ї йшли до місця збору на Куренівці чи не з радістю, агітуючи своїх родичів робити те саме, це факт, не надто і не всім відомий. Так само в матеріалі про лікаря Калюжного описана історія боротьби з епідемією в звільнених радянською армією концтаборах. Як сам автор визначає – «маловідома світові милосердна епопея».

Попри зазначену новизну, описані в життєвих історіях факти не претендують на абсолютну достовірність. Це просто відтворення перебігу подій, які так, а не інакше закарбувалися в пам'яті очевидця. Інколи це підкреслюється: «Із дитинства замість казок мені розповідали всілякі... історії. Попереджаю, що єдина існуюча версія – це версія родини мого тата, верифікація якої майже неможлива у зв'язку з тим, що більшість її учасників уже в... раю» («Коротка аргентинська історія»). Однак цей, на перший погляд, недолік насправді є його перевагою. Той, хто хоче розібратися в певній проблемі, отримує одразу не лише нову інформацію про перебіг певних подій, а й про те, як вони сприймалися очевидцями й закарбовувалися в пам'яті їхніх нащадків. Наприклад, у публікації «Терор 1937–1938 років» оповідач постійно вдається до таких обмовок: «абсолютна аморальність!», «брехали нелюди!». Це дає уявлення не лише про факти, а й уявлення про ставлення людини до них.

Ще одна сильна особливість життєвої історії – художність викладу. Можна насправді детально, об'єктивно і всебічно описати певні історичні факти, однак ефективність їхнього впливу на масову свідомість буде значно нижчою за дієвість однієї художньої деталі. Проілюструємо це прикладом із тієї самої «Короткої аргентинської історії».

Це матеріал про еміграцію та повернення в Радянську Україну з Аргентини бабусі й дідуса авторки. Після репатріації бабуся повинна була повідомити рідних, які залишилися за океаном, про можливість переселення в Союз. Хрестик у кінці листа мав означати, що їхати сюди не варто. У результаті родичі отримали лист аж із трьома хрестами. Можна довго розповідати про жахіття тоталітарного режиму, цензури, несправедливості до репатріантів, але читач не отримає таких потужних емоцій від цього, як від згаданих трьох хрестиків. Так само розповідь про те, що старі завжди

дивилися мексиканські серіали так, ніби чекали, що їх побачать із того боку екрана, одразу показує і закарбовує в пам'яті, наскільки трагічною є тема розірваних еміграцією сімей.

Окремо потрібно сказати про життєві історії, які фактично є записаними з голосу спогадами якоїсь особи і представлені у вигляді моноінтерв'ю (матеріал, у якому «пам'ять» про діалог між інтерв'юером і респондентом, а також зміни предмета розмови зберігається лише в підзаголовках частин публікації або поділі тексту на фрагменти). Це, власне, жанр мемуарної літератури, оскільки зміст і форма повідомлення подаються без літературного опрацювання. Серед таких текстів зазначимо «Великомученик із Пришивальні», «Дитячі спогади моєї мами про 29 вересня 1941 року» (Бабин Яр), «Мамо, іде вже зима», «На краю Червоного Колеса», «Спогади Магди Стокотельної-Угрин» (радянський терор на Західній Україні в 1947 р. і на засланні), «Терор 1937–1938 років на Житомирщині. Приклад родини Гончаруків», «Я пам'ятаю ті жахливі роки» (два епізоди: війна, голод), «Якби будинок міг сказати. Історія одного будинку, роль якого у житті багатьох – значно більша, аніж просто стріха над головою» (Бойко Фок Каленикович рятував євреїв під час німецької окупації).

Життєві історії-сповіді інколи доповнюються коментарями фахівця. Так, у матеріалі «Терор 1937–1938 років» оповідь Володимира Гончаренка, записана журналістом, збагачена поясненнями Лариси Копійченко – керівника науково-реабілітаційної групи обласної редколегії книжки «Реабілітовані історією. Житомирська область».

Наступний жанр, в якому написана більшість публікацій «Сімейного альбому України», це нарис. Атрибутивними ознаками нарису вважаються наочність, документальність, психологізм, образність, типізація, ескізність, активність авторської позиції, ліризм, художнє мовлення, єдність емоційно-образних і раціонально-поняттєвих засобів розповіді, використання портретів, пейзажів, інтер'єрів, художніх деталей, експресивної лексики, тропів, мовленнєвих характеристик персонажів, діалогічності мовлення, домислу (на відміну від вимислу, вигадки, яка використовується в художній літературі, прямо висловлюється від імені автора як його особиста інтерпретація описуваних подій). Нарис, на думку М. Кіма («Нарис: Теорія і методика жанру»), саме той тип тексту, який максимально повно здатний продемонструвати взаємозв'язок індивідуальної історії життя людини та історії суспільства, спів-

відносячи соціальний досвід індивіда з досвідом його покоління.

Першим із різновидів нарису є суто біографічний нарис. Представлений у публікаціях «Людина непохитної віри», «Богдан Маців: «Звик волю шанувати», «Горе їм, останнім, вони бо залишились живими», «Степанівна: перша українка-офіцер в російському полоні».

Цей вид нарису передбачає послідовний виклад усього життєвого шляху протагоніста («Людина непохитної віри») або лише фрагментів (наприклад, у творі «Богдан Мацьків: «Звик волю шанувати»» про вояка дивізії «Галичина» подані лише епізоди 1985, 1990, 2009 рр., через які ретроспективно згадуються події Другої світової). «Нанизування» епізодів життєпису відбувається або в хронологічному, або в ретроспективному, або у фрагментарно-асоціативному порядку.

Проблемно-біографічний нарис дуже наближений до біографічної статті та есе. Порівняно з есе, у публікаціях такого типу роль автора набагато скромніша. Так само, як у статті, життєпис підпорядковано одній чи кільком актуальним, з погляду автора, проблемам. Однак стосуються ці проблеми не самої біографії, вивчення сторінок життя протагоніста (пошук маловідомих фактів), а тих історичних реалій, які описуються. Крім того, завдання автора полягає, природно, не у вирішенні цих проблем, а в приверненні уваги суспільства до них. Наприклад, у нарисі «Наследников Сталина...» постає тема терпимості народу до деспотії («в цьому всьому є провина мільйонів і полягає вона в тому, що вони дозволили маніакально-одержимій людині керувати собою, що дозволили нищити народи та ламати долі людей. Насамперед їхня провина – в бездіяльності»), а в публікації «Життя під чужим іменем» непрості питання ставлення до євреїв у СРСР («Це реалії Радянського Союзу. Здається, скінчилася війна, зникло те божевільне відчуття страху, що тебе можуть знищити за твоє походження, але моя прабабуся не могла відчувати себе вільною людиною, була вимушена приховувати своє справжнє ім'я, походження... Це просто було навіть соромно бути єврейкою»).

У жанрі проблемного нарису написані «Як Рабінович із Кобеляк став захисником усього єврейства», «Українці Кубані – пам'ять роду жива. Але не в багатьох», «Наследникам Сталина, видно, сьогодні не зря – не нравиться время, в котором пусті лагерь», «Життя під чужим іменем – реальність Радянського Союзу», «Сестри Гозадінови: урок подвижництва», «Великий меценат», «Розстріляний садівничий України», «Незнаний в Україні».

Просопографічний портретний нарис предметно зосереджений на характері описуваного персонажа. Ми використали тут термін «просопографічний», оскільки саме просопографія дає можливість вивчати людину різнобічно: не тільки її біографію чи досягнення, а й духовний світ, родинні стосунки, психологічні та фізичні стани, рефлексії, інтелектуальні здібності, інтимне життя.

Біографіка корелює з жанром біографічного нарису, просопографія – з портретним. Як зазначає І. Старовойтенко, «якщо біографія формально відтворює життєвий і діяльний шлях особи, посилаючись на конкретні факти та дати, то просопографія змальовує внутрішній перебіг її буття, індивідуальні особливості, створює портрет живої людини» [10, с. 51].

На прикладі публікації «Всіх вбили» окреслимо ті основні засоби, завдяки яким на основі пунктирно окресленого біографічного матеріалу створюється повноцінний портрет протагоніста.

Для характеристики 84-річної Василини Павельчик із Волині, учасниці самодіяльного хору «Просвіта», що діяв на території села з 30-х рр. до другої половини 40-х минулого століття, використані: 1) прямі характеристики («Дзвінкий, міцний, релігійно-урочистий голос»); 2) деталі побуту («На голій дерев'яній підлозі у веранді стоїть три більших відра дров, два менших... заповнені вугіллям. «Набір пенсіонера»...); 3) мовленнєві характеристики («вже нічого не інтересно», «У вас в городі то совсім іначе. Мої діти тоже всі в городі. Їден вмер. А внук хірургом робить»); 4) опис зовнішності («Баба Василина замотана у кілька шарів теплового чорного одягу, з-під якого кокетливо визирають поли блакитного у червоні горохи халата. Голова покрита чорною теплою хусткою»); 5) пряма мова героїв оповіді («В лісі яму викопали. Женья промову брала там, каже: «Дайте мені пару слів перед смертю сказати». Так дівчата погибли»); 6) ретроспективність викладу (дає можливість порівняти образ молоді і вже літньої Василини).

До просопографічних портретних нарисів «Сімейного альбому України» належать «“Я нікого не виказала...” Доля Ганни Климчук – зв'язкової УПА», «Мальва для матері», «Всіх вибили, хто за Україну крепко стояв», «Роман Ільницький – інтелектуал і журналіст, який жив і дихав Україною», «Микола Ворон – рідне слово серед чужих», «Мирослав Симчич: від сотенного до небезпечного в'язня ГУЛАГУ», «Людина, котра шукала істину і жила з нею», «Леся Українка: рік у Болгарії», «Знедолені батьки “дітей війни”».

Інтелектуальний портретний нарис дає уявлення читачеві не стільки про життя героя, скільки про історію його досягнень, творчих здобутків, ідей, розмірковувань. Це, власне, хроніка інтелектуальних студій.

Так, у нарисі «Леся Українка: рік у Болгарії» біографічний факт – перебування в Болгарії – лише привід для розповіді про історію творчих пошуків письменниці («Серед головних зацікавлень Лесі тієї пори — історія релігії», «Усе перепліталось: й історія Мільтона, й доля дядька, й літературні відгомони, напружені Лесині діалоги з Ніцше й Ібсеном, і власні скрухи та болі», «Її вільна думка вестиме її далі, туди, де їй відкриватимуться нові істини й нові горизонти»). На підтвердження історії Лесиних міркувань у нарисі наводяться розгорнуті цитати.

«Парадний» портретний нарис представлений доволі значною кількістю публікацій: «Кредо – працелюбство та професіоналізм» (про доньку відомого архітектора доктора наук Ніну Луківну Калениченку), «Краєзнавчі «материки» Зорі Орлової», «Велич і трагедія «українського Шаляпіна»» (про співака Михайла Донця), «Весняна осінь Анатолія Бикова» (про художника), «Магія книжкового знаку» (Ольга Сак – завідувача відділу рідкісних і цінних видань Херсонської наукової бібліотеки імені Олесея Гончара), «Яна Голуб»ятникова: «Купаюся у фарбах та соках Півдня»» (художниця), «Коріння вузлуваті вени» (письменник В'ячеслав Друзяка), «Мама і син: життєві дороги Марії Крупник-Ступки», «Свято Спаса пророчило їй щастя та долю», «Невтомний сівач українства на словацькій ниві» (український літературознавець Михайло Мольнар).

Особливість цього різновиду портретних нарисів полягає в доволі шаблонній композиції і наявності великої кількості мовних кліше.

Основні складники будови такого твору: 1) зачин-комплімент із загальною характеристикою особи («Постать видатного...»); 2) інформація про смерть протагоніста і вшанування його пам'яті або опис ситуації знайомства автора публікації з ним; 3) стислий виклад фактів біографії (може не бути точних дат, лише абриси життєвого шляху; інколи подаються окремі фрагменти); 4) опис досягнень достойника, аналіз творчості; 5) опис чеснот протагоніста через пряму характеристику («Сила характеру, природній розум, почуття власної гідності, повага до людей») або через розкриття якого епізоду життя («Про її хист знаходити вихід із будь-якої критичної ситуації свідчить така історія»); 6) заключне слово про

значущість описуваної особи або побажання («То дай же, Боже... ще не одне десятиліття...»).

Найбільшу «впізнаваність» цьому жанру забезпечують, безумовно, мовні кліше і штампи. Це своєрідна ахіллесова п'ята таких творів, оскільки від більшості словесних формул-компліментів (наприклад, «доброзичливість, бажання допомогти, поділитися досвідом», «звитяжний труд») важко відмовитися просто через доволі «стандартний», усталений самим же суспільством перелік людських чеснот. Як зазначав Ю. Лотман у статті «Літературна біографія в історико-культурному контексті», «кожен тип культури виробляє свої моделі “людей без біографії” і “людей з біографією”... кожна культура створює... тип людини, чия поведінка повністю визначена системою культурних кодів» [11, с. 134]. Деяким же «нав'язливим» епітетам і метафорам («плідна співпраця», «палаюче серце», «справжні шедеври», «йшов у фарватері») все-таки варто шукати замітники.

У «Сімейному альбомі України» трапляються й поодинокі зразки деяких жанрів публіцистичної біографіки. Наприклад, це інтерв'ю-біографія «Він написав “енциклопедію українського мистецтва”», в якому син розповідає про батька – визначного архітектора Григорія Никоновича Логвина. У кожному запитанні та відповідях – основні віхи біографії.

Жанрову природу публікації «З неволі з “Кобзарем” біля серця» важко визначити. Багато уваги приділено подорожі автора, місту Генічеську і людям, із якими журналіста звела в цій подорожі доля. Вкраплення життєвих історій лягають на міцну основу подорожнього нарису. На наш погляд, дещо неприродний «симбіоз», що й зумовлює складність сприймання тексту.

Суттєву частку всіх публікацій «Сімейного альбому України» становлять твори, що належать до мемуарної літератури й документалістики. Це, зокрема: мемуари, великі белетризовані повісті, які публікуються частинами: «Мое перше «знайомство» з війною: синій ситцевий сарафанчик і бабусині уроки евакуації», «У звільненому Києві», «Перше мирне десятиліття. Шкільні роки» Аделіни Гриценко; «Про що кричали пугачі» Володимира Сеника; «Дитинство. Передвоєнний Київ. Роки 1933–1941» та «Війна. Евакуація. Життя в окупації. Роки 1941–1945», «Післявоєнний період. Шкільні роки. Роки 1945–1949» Олександра Парунова; «Як ми жили в ХХ столітті. Після визволення. Спогади вчительки», «Як ми жили в ХХ столітті. Голодомор», «Як ми жили в ХХ столітті. Війна і окупація» Галини Петрович; щоденник («Гуцульський щоденник» щоденник Васи-

ля Боб'яка, радянського міліціонера і водночас ідейного оунівця, приятеля сотенного УПА Гамалії); лист («Лист надії»); матеріали до біографії (у публікації «Той, хто свідомо став на муку» поєднані фрагменти біографії поета, правоборця-одинака Леоніда Тереховича з його листом до редакції «Голос України», а матеріал «Щоденник емігранта» містить характеристику особистості викладача духовної семінарії Дмитра Скринченка, опис його книжки «Обривки из моего дневника» і відгук на неї).

Наприкінці важливо зазначити, що «Сімейний альбом України» у межах кожної із публікацій використовує можливості такого жанру, як фотоальбом – тип твору, основу якого становлять коментовані світлини. Це принципово для редакції «Дня», яка завжди приділяє багато уваги наочності й візуальним засобам впливу на аудиторію. Так, є окрема рубрика, присвячена фоторепортажам, багато років поспіль проводяться фотовиставки, які стали своєрідним літописом сучасної України.

Висновки. У статті зроблена спроба привернути увагу до вивчення жанрових аспектів біографічного дискурсу на матеріалі публіцистики. Акцентована увага на особливостях таких жанрів, як біографічна стаття, біографічне есе, життєва історія, просопографічний портретний нарис, інтелектуальний портретний нарис, «парадний» портретний нарис. У результаті вивчення наукових джерел і аналізу творів біографічного спрямування в сучасній періодиці можемо зробити такі висновки щодо жанрової палітри сучасної біографічної публіцистики:

– у рубриці «Сімейний альбом України» веб-проекту «Україна Incognita» представлені такі жанри, як біографічна стаття, біографічне есе, життєва історія, біографічний нарис, проблемно-біографічний нарис, просопографічний портретний нарис, інтелектуальний портретний нарис, «парадний» портретний нарис, подорожньо-біографічний нарис, інтерв'ю-біографія, фотоальбом;

– у поле журналістики активно «втягаються» такі жанри наукової та мемуарної літератур, як мемуари, спогади, лист, щоденник, наукова стаття, матеріали до біографії;

– серед жанрів, не використовуваних у «Сімейному альбомі», але описаних у науковій літературі є такі, що мають, або можуть мати «біографічну модальність», варто зазначити біографію, ідентифікаційну картку, некролог, портрет-репортаж, портрет-розслідування, портрет-порівняння, портрет-інтерв'ю.

Перспективи. Кожен із зазначених жанрів потребує подальшого вивчення. Об'єктивна картина жанрової палітри біографічної публіцистики потребує аналізу не однієї рубрики в одному виданні, а якомога більшої кількості джерел. Також дуже важливо усвідомити характер взаємовпливів жанрів біографічного спрямування, притаманних різним видам літератури – довідкової, наукової, художньої, мемуарної, релігійної, публіцистики і документалістики.

1. Воронова М. Ю. Портрет і біографія. Гранична сутність жанрів / М. Ю. Воронова // Наукові записки Інституту журналістики : наук. зб. / за ред. В. В. Різуна ; КНУ імені Тараса Шевченка. – 2004. – Т. 17. – С. 44–50.

2. Аньєс Ів. Підручник із журналістики: Пишемо для газет / Ів. Аньєс. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2013. 544 с.

3. Торкут Н. М. Біографістика як метажанр: спроба теоретико-літературної ідентифікації феномена / Н. М. Торкут, В. Ю. Марінеско // Держава та регіони. Сер. : Гуманітарні науки : наук.-виробн. ж-л / Класичний приватний ун-т. – Запоріжжя : [б. в.], 2014. – № 4. – С. 4–11.

4. Попик В. І. Світоглядні засади розвитку української біографістики та формування національних ресурсів біографічної інформації XXI століття / В. І. Попик // Українська біографістика = Biographistica Ukrainica : зб. наук. праць / відп. ред.: В. С. Чишко, В. І. Попик ; НАН України, Ін-т біографічних досліджень. – Київ : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2008. – Вип. 4. – С. 8–40.

5. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості: підруч. / В. Й. Здоровега. – [2-ге вид., перероб. і допов.]. – Львів: ПАІС, 2004. – 268 с.

6. Лотман Ю. Литературная биография в историко-культурном контексте (К типологическому соотношению текста и личности автора) / Ю. Лотман // Лотман Ю. О русской литературе. Статьи и исследования (1958–1993): История русской прозы. Теория литературы. – С.Пб. : Искусство-С. Пб, 1997. – С. 804–817.

7. Марінеско В. Ю. Літературна біографія як жанрова модель: особливості еволюції, атрибутивні та модусні ознаки / В. Ю. Марінеско // Наук. праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]: наук.-метод. ж-л. Т. 193. Вип. 181. Філологія: Літературознавство. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. С. 59–63.

8. Михайлин І. Л. Основи журналістики: підруч. / І. Л. Михайлин. – [5-те вид., перероб. та доп.]. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 496 с.

9. Гусева О. О. Жанр нарису на рубежі століть у ситуації трансформації соціокультурної парадигми / О. О. Гусева // Держава та регіони. Сер. : Соціальні комунікації : науково-виробничий журнал / Класичний приватний ун-т. – Запоріжжя : [б. в.], 2014. – № 3. – С. 63–67.

10. Старовойтенко І. В. Просопографічний портрет особистості у контексті сучасних завдань біографічних та історичних досліджень / І. В. Старовойтенко // Українська біографістика = Biographistica Ucrainica : зб. наук. праць / відп. ред.: В. С. Чижко, В. І. Попик ; НАН України, Ін-т біографічних досліджень. – К. : НБУВ, 2008. Вип. 4. С. 50–66.

11. Ляшко С. М. Поняття «наукова біографія» у теорії та практиці історико-біографічних досліджень / С. М. Ляшко // Українська біографістика = Biographistica Ucrainica : зб. наук. праць / відп. ред.: В. С. Чижко, В. І. Попик ; НАН України, Ін-т біографічних досліджень. – К. : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2013. Вип.10. С. 25–47.

UDC: 007 : 304 : 070

**GENRES OF BIOGRAPHICAL DISCOURSE
IN MODERN PERIODICALS**

Kharytonenko Olena, PhD in Philology

National Pedagogical Dragomanov University , str. Turgenivska,
8/14, Kyiv-54, of. 8–13, 01054,
e-mail: zhurnalistyka@ukr.net

The article analyzes the genres of biography in the heading «The Family album of Ukraine» (web project «Ukraine Incognita»). Biography is described as metagenre, which is implemented in genre models of articles, essays, life stories, biography, portrait, problem, limit essays, interviews and monoenergy. It is also about the assimilation of scientific, literary, memoir, and documentary varieties of biography in texts of modern journalism, in particular, the use of such genres as scientific articles, materials of the biography, writing, memoirs, memoirs, and diary.

Key words: *biography studies, biography, prosopography, biography as metagenres, genres variety of biographical discourse in journalism.*

**ЖАНРОВЫЕ ГРАНИ БИОГРАФИЧЕСКОГО
ДИСКУРСА В СОВРЕМЕННОЙ ПЕРИОДИКЕ**

Харитоненко Елена, канд. филол. наук, доц.
e-mail: zhurnalistyka@ukr.net

В статье анализируются жанры биографической направленности рубрики «Семейный альбом Украины» веб-проекта «Украина Incognita». Биография описывается как метажанр, который реализуется в жанровых моделях статьи, эссе, жизненной истории, биографического, портретного, проблемного, путевого очерков, интервью и моноинтервью. Речь идет также о ассимилировании научных, литературно-художественных, мемуарных, документальных разновидностей биографики и

просопографії сучасної журналістики, в частині, використання таких жанрів, як научна стаття, матеріали біографії, письмо, мемуари, спогади, щоденник.

Ключевые слова: біографістика, біографіка, просопографія, біографія як метажанр, жанрові різновидності біографічного дискурсу в публіцистиці.

1. An'yes I. (2013), *Handbook of Journalism: Writing for Newspapers*, Vydavnychyy dim "Kyievo-Mohylyans'ka akademiya", Kyiv, 544 p.

2. Voronova M. Yu. (2004), "Portrait and Biography. The Ultimate Nature Genres", *Naukovi Zapysky Instytutu Zhurnalistyky [Scientific Notes of the Institute of Journalism]*, vol. 17, pp. 44–50.

3. Husyeva O. O. (2014), "The Genre of the Essay on the Turn of the Century in a Situation of Transformation of the Socio-cultural Paradigm", *Derzhava ta Rehiony. Seriya: Sotsial'ni Komunikatsiyi [State and Regions. Series : Social Communication]*, vol. 3, pp. 63–67.

4. Zdoroveha V. Y. (2004), *Theory and Methodology of Journalistic Creativity*, 2nd ed. rev. and additional, PAIS, Lviv, 268 p.

5. Lotman Yu. (1997), "Literary Biography in the Historical Cultural Context", *Lotman Y. About Russian literature*, Mystetstvo Sankt-Peterburha, Sankt-Peterburh, pp. 804–817.

6. Lyashko S. M. (2013), "The Concept of «Scientific Biography» in the Theory and Practice of Historical and Biographical Researches", *Ukrayins'ka Biohrafistyka [Biographistica Ukrainica]*, vol. 10, pp. 25–47.

7. Marinesko V. Yu. (2012), "Literary Biography as a Genre Model: Evolution Peculiarities, Attributive and Modus Features", *Naukovi Pratsi (Chornomors'koho Derzhavnoho Universytetu Imeni Petra Mohyly Kompleksu «Kyievo-Mohylyans'ka Akademiya») . Literaturознавство [Scientific Works. Literary Criticism]*, issue 181, vol. 193, pp. 59–63.

8. Mykhaylyn I. (2011) *The Foundations of Journalism*, Tsentr uchbovoyi literatury, Kyiv, 496 p.

9. Popyk V. I. (2008), "Philosophical Foundations for the Development of the Ukrainian Biographicity and the Formation of National Resources Biographical Information of the XXI Century", *Ukrayins'ka Biohrafistyka [Biographistica Ukrainica]*, vol. 4, pp. 8–40.

10. Starovoytenko I. V. (2008), "Prosopografichny Portrait of the Individual in the Context of Contemporary Problems of Biographical and Historical Research", *Ukrayins'ka Biohrafistyka [Biographistica Ukrainica]*, vol. 4, pp. 50–66.

11. Torkut N. M. & Marinesko V. Yu. (2014), "Biographistics as a Metagenre: an Attempt of the Phenomenon's Theoretical and Literary Identification", *Derzhava ta Rehiony. Seriya: Humanitarni Nauky [State and regions. Series : Humanitarian Sciences]*, vol. 4, pp. 4–11.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2017